

Gemeente : Boxtel
Plaats : Vrikkhoven, Liempde
Straat + nummer : Velderseweg, bij nr. 1
Kad. aanduiding : D1431
Huidige functie : schuur
Oorspr. functie : schuur
Bouwtype : Vlaamse schuur
Bouwjaar : XVIII (vermoedelijk 1718)

Objectnr. : 33
Datum invent. : 7/1998
Kwalificatie : gemeentelijk monument

Bouwgeschiedenis: De schuur staat op het erf van de voormalige pachthoeve van het Mannengasthuis te Esch. Dit gasthuis is in 1492 gesticht door de uit Liempde afkomstige Martinus van Elmpt en zijn vrouw Ida Roetaert met als oogmerk de zorg voor huisvesting en voeding van zes oude mannen uit beider families. Het beheer van de stichting is in 1892 overgedragen aan de gemeente Esch. In 1968 is de stichting opgeheven en zijn de goederen verkocht ¹. De stichters van het gasthuis bezaten in Liempde diverse goederen, waaronder de boerderij te Vrikkhoven. De oudste vermelding van de pachthoeve dateert van 1440 ². Op het kadastraal minuutplan van 1832 ³ is te zien dat op dezelfde plaats als het huidige pand Velderseweg 1 een boerderij staat (met de contour van een hoekgevelboerderij) en op het erf een viertal schuren, waarvan de onderhavige schuur het grootst is; op een belendend perceel staat nog een bakhuisje.

De hoekgevelboerderij is in 1902 afgebroken en vervangen door een langgevelboerderij ⁴. Deze is op haar beurt, vanwege oorlogsschade afgebroken (net als de schuur bij de oprit naar het achtererf) en in 1948 herbouwd: de huidige tot woonhuis verbouwde boerderij (een ontwerp in Delftse School-stijl van architect E. Nijsten, die het jaar daarop ook het te vernieuwen Liempdse raadhuis tekende) ⁵.

De rekeningen van het Mannengasthuis vermelden in 1718 de bouw van een nieuwe schuur ⁶. In vroegere rekeningen (vanaf 1605) is al sprake van een schaapskooi en een bakhuis. Andere bouwwerken, behoudens (reparaties aan) de hoeve, worden niet vermeld in de 17de- en 18de eeuwse rekeningen (bewaard vanaf 1605). Ook gelet op het bouwtype -een Vlaamse schuur (een later ontwikkeld type dan de 17de-eeuwse dwarsdeelschuur)- is het heel wel mogelijk dat met de nieuwe schuur van 1718 de onderhavige is bedoeld.

Beschrijving: Vlaamse schuur, gesitueerd op een ruim en open perceel aan de Velderseweg/Oude Rijksweg. De schuur staat noordoostelijk van, en overhoeks t.o.v. de voormalige boerderij Velderseweg 1. De westflank grenst aan een omhaagde tuin bij het voormalig bedrijfsdeel van de boerderij, de andere zijden liggen aan open erf..

De houten schuur beslaat een rechthoekig grondplan. Met riet gedekt hoog schilddak, nokrichting noord-zuid. Lage dakvoet aan de oostflank, bij de kopgevels geleidelijk oplopend naar de aan de westzijde gelegen langsdeel. Gepotdekselde wanden van schaaldelen, uitgezonderd de in rabatwerk uitgevoerde hogere westwand. Bakstenen voeting, hoog bij de westwand, laag bij de overige. In beide kopgevels opgeklampte dubbele langsdeeldeuren aan de westzijde. In de westwand een tweetal vierruits ramen en een klampdeur.

Inwendig is de complete Vlaamse schuur-gebintconstructie nog aanwezig: 3 gebinten waarbij de gebintbalk bij de brede westbeuk oversteekt en als dekbalk op de gebintstijl ligt, en aan de andere zijde, bij de smalle oostbeuk is uitgevoerd als ankerbalk in de tweede stijl; voorts korbelen, schoren, wormen en een tussenbalk. Kap met sporen, hanebalken en oplangers.

Motivering: Vlaamse schuur uit de 18de eeuw, bouwjaar vermoedelijk 1718.

Van grote cultuurhistorische waarde vanwege de ouderdom, vanwege het bouwtype en de zeldzaamheid, vanwege de gaafheid van hoofdvorm en detaillering, en vanwege de constructie en het materiaalgebruik.

Situeringswaarde als beeldbepalend onderdeel van de historische agrarische bebouwing in Vrikkhoven, in het bijzonder gelet op de markante hoofdvorm en de landschappelijke ligging aan de Velderseweg/Oude Rijksweg.

Van historische waarde voor de nederzettingsgeschiedenis van Vrikkhoven/Liempde vanwege

de herinnering aan, en als oudste overblijfsel van de in de middeleeuwen gestichte Gasthushoeve, welke tot 1968 als pachthoeve van het Mannengasthuis te Esch in gebruik was.

Bronnen:

- ¹ Streekarchief Langs Aa en Dommel. **Inventaris van het archief van het Mannengasthuis te Esch, 1492-1968.**
 - ² Streekarchief Langs Aa en Dommel. Archief van het Mannengasthuis te Esch. Inv.nr. 1842 **Acte**, waarbij Jan Dirc Roetart een erfpacht van 1 mud rogge, gaande uit een huis, erve en hof met een weiland, gelegen te Vrillikhoven terugkoopt, 11 april 1440; met verkoopacte van 27 maart 1493 (regist nrs. 67, 70).
 - ³ Rijksarchief Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch. **Kadastraal minuutplan 1832; Liempde/Liempde D1 nr. 270. Kadastrale schattingskaart 1886; idem.**
 - ⁴ Streekarchief Langs Aa en Dommel. Archief van het Mannengasthuis te Esch. Inv.nr. 1909 **Stukken betreffende de bouw van een boerderij te Liempde, 1902;** met blauwdruk en bestek & voorwaarden, januari 1902; amoveren bestaande boerderij, ter plaatse bouwen nieuwe boerderij; arch. M. van Nielen, St.-Michielsgestel.
 - ⁵ Archief BWT Liempde. **Bouwvergunning 1948**, dossier 1948/10, nieuwbouw boerderij; arch. Edmond Nijsten, Vught; opdrachtgever Mannengasthuis te Esch/B&W Esch.
 - ⁶ Streekarchief Langs Aa en Dommel. Archief van het Mannengasthuis te Esch. Inv.nr. 1658 **Rekening- en 1715-1719; f^v66, Aan Jan Jansen van den Bors meester timmerman tot Liempt, 47-1-** [47 gulden en 1 stuiver] *voor verdient arbeydsloon in het maacken en stellen van de voornoemde schuer op de Hoeve tot Liempt;* betaald 25 juli 1718 2 gulden en 10 stuivers voor verteringen *doen sij de nieuw gemaecte schuer op deselve hoeven hadden wesen visiteren;* f^v80 e.v., 1718: aflossing kapitaal van 230 gulden o.a. *besteed tot het bouwen der schuer tot Liempdt;* 1719: rekeningen in relatie tot *het reghten van de schuer op de hoeve tot Liemdt, het opkarren van de plaats van de voorschreven schuur.*
 - ⁷ Gemeentearchief Liempde. Inv.nrs. 3313-3318 **Kadastrale leggers; Art. 101 nr. 16** Het Gasthuis van Esch/ of het Mannengasthuis; D270 [huis, schuren & erf; klasse 7]. **Art. 101 nr. 51;** D270 dienstjaar 1891 bijbouw. **Art. 101 nr. 81;** D955 [huis, 5 schuren & tuin] dienstjaar 1904 herbouw. **Art. 101 nr. 87;** D955 [huis, 4 schuren, bakhuis & tuin] dienstjaar 1945 vernieling. **Art. 101 nr. 95;** D955 [huis, tuin, 2 schuren & loods].
 - ⁸ Archief BWT Liempde. **Bouwvergunning 1986**, dossier 1986/87, verbouw boerderij.
-